

اشاره

یکی از مراحل اساسی در تهیه نقشه، فعالیتی است که تحت عنوان « عملیات طبقه بندی » نامیده می‌شود. عملیاتی که ضمن گویا نمودن عکسهای هوایی، جمع آوری اطلاعات اسامی را در بردارد. عملیات طبقه بندی دارای مقررات و دستورالعمل فنی خاصی است که سازمان جغرافیایی در نشریاتی به همین نام به شرح و بیان آن پرداخته است که در این مختصر به اشاره ای بسنده می‌گردد.

طبقه بندی عکسهای هوایی عبارت است از اقداماتی که بر روی مسوده نقشه، قبل از عملیات کارتوگرافی انجام می‌گیرد از جمله فعالیتها می‌توان برخی را چنین برشمرد:

- تشخیص و گویا نمودن و طبقه بندی عوارض آثار طبیعی و مصنوعی و نمایش آنها به وسیله علائم قراردادی؛

- تهیه اطلاعات و اسامی؛

همچنین موارد زیر را نیز دربر می‌گیرد:

- (۱) تشخیص و طبقه بندی آثار و عوامل توسعه و پیشرفتهای اجتماعی؛
- (۲) تشخیص و طبقه بندی آبراهها و آبریزها؛
- (۳) تشخیص و طبقه بندی عوارض کشاورزی؛
- (۴) تشخیص و طبقه بندی سواحل؛
- (۵) تشخیص و طبقه بندی ناهمواریها؛
- (۶) تحقیق و گرد آوری اطلاعات درباره اسامی.

که از این میان تهیه اطلاعات و اسامی جغرافیایی دارای اهمیت خاصی است که نگارش نامها مستلزم رعایت دستورالعمل فنی با الفبای فارسی و قواعد نمایش تلفظ صحیح اسامی مزبور است.

هرگونه عوارضی از زمین با نامی مشخص است و بدون ذکر نام عوارض اعم از طبیعی و مصنوعی نمی‌توان از آن تصور ذهنی داشت هر چند در طبیعت وجود پدیده ها را درک نمایم بدون تردید نامهای جغرافیایی هستند که کمک می‌نمایند تا پدیده ها را از یکدیگر جدا سازیم، نامهای جغرافیایی نشانگر سابقه تاریخی، شرایط طبیعی و وضعیت معیشتی هر جامعه است. از آثار باستانی برمی آید مهاجرت اقوام مختلف یکی بعد از دیگری عرصه زمین را مورد تاخت و تاز داشته و هر یک چند قرن زندگی کرده و تمدن و فرهنگ را تحت تأثیر قرار داده اند و از اینرو تغییرات مختلفی را در نامهای جغرافیایی سبب گردیده است.

تغییر نامهای جغرافیایی معمولاً به صورت تدریجی و ناگهانی انجام یافته است. تغییر تدریجی امری طبیعی است که از نحوه تلفظ نام که در گویشهای متفاوت وجود دارد احتمال تغییر نام را زیاد می‌کند و عامل مهم دیگری که باعث تغییر تدریجی نامهای جغرافیایی می‌گردد اختلاف تلفظ و نحوه نوشتن نامهاست، نامها اغلب دستخوش تغییرات شده تا به صورت امروزی در آمده است این گونه تغییر تدریجی و در نتیجه متفاوت بودن تلفظ گفتاری، تغییرات نوشتاری را سبب می‌گردد.

□ تغییر ناگهانی نامهای جغرافیایی زمینه حوادث تاریخی اعم از مهاجرت اقوام مختلف است که همراه خود نامهای جغرافیایی متداول در زبان و فرهنگ خود را در سرزمینهای دیگر معرفی نمودند.

مسئله نامهای جغرافیایی از جمله مواردی است که بعضاً در روابط بین المللی، مقدمه سوه تفاهمهای مرزی و قومی شده به دلیل وضع متفاوت نامهای جغرافیایی سبب شده که مردم یک محل، یک عارضه طبیعی را به نامهای مختلف نامند.

در سال ۱۹۶۰ شورای اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل متحد به دبیر کل سازمان مأموریت داد تا در جهت از میان برداشتن اینگونه اختلافات راه چاره ای اندیشد. لذا هیئت مرکب از کارشناسان بین المللی (جغرافیدان، مورخ، زبان شناس و کارتوگراف) را دعوت نمود و مأموریت داد تا مسائل مختلف مربوط به نامهای جغرافیایی را در سطح ملی و بین المللی بررسی نموده نظر مشورتی خود را برای گزارش به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل آماده سازد، این بررسی و تحقیق چند سالی به طول انجامید و در نهایت منجر به تشکیل اولین کنفرانس سازمان ملل متحد برای همسانسازی نامهای جغرافیایی در سال ۱۹۶۷ در ژنو گردید.

در این هیئت نمایندگی ایران، تعدادی از استادان و کارشناسان سازمان جغرافیایی کشور به سرپرستی رئیس سازمان شرکت داشتند. در اولین کنفرانس ژنو، کشورهای جهان به ۱۳ گروه زبانی تقسیم شدند و برای هر گروه و منطقه زبانی، یکی از کشورها به عنوان سرپرست منطقه زبانی برگزیده شدند یکی از گروههای زبانی، فارسی بود که شامل کشورهای می شد که خط متداول آنها را الفبای فارسی تشکیل می داد و سرپرستی گروه را، ایران عهده دار بود. در اولین کنفرانس مقرر شد هیئت که مطالعات اولیه را انجام داده بود با ترکیب جدیدی تحت عنوان گروه کارشناسان سازمان ملل برای همسانسازی نامهای جغرافیایی^۱ به وجود آید. از جمله وظایف اصلی که برای این گروه مشخص گردید شامل بررسی در مسائل وابسته به نامهای جغرافیایی در سطح ملی، همسانسازی نامهای جغرافیایی در سطح بین المللی، همسانسازی تعاریف اطلاعات جغرافیایی، بررسی نامهای خارجی در زبانهای بومی^۲، تدوین نامها از زبانی به زبان دیگر و مخصوصاً به زبانهای بود که با الفبای رومن (اروپایی) سروکار دارند، و تشکیل دوره های آموزشی و امثال آن از جمله اقداماتی بود که می توان از آنها نام برد. یکی از وظایف اصلی و عمده این گروه آن است که بایستی از طریق کارشناسان خود مراقبت مداوم درباره اجرای مصوبات کنفرانس و انجام همسانی لازم مخصوصاً در مورد نقشه ها و اطلسها و فرهنگهای جغرافیایی در نواحی زبانی به عمل آورد.

علاوه بر این از وظایف کشورهای سرپرست ناحیه این است که بایستی هر چند مدت جلسات ناحیه ای با مشارکت نمایندگان کشورهای عضو فراهم سازد و گزارش پیشرفت کار خود را به گروه کارشناسان و کنفرانس سازمان ملل ارائه نماید.

در آن کنفرانس مقرر شد که کنفرانس هر ۵ سال یک بار در یکی از کشورهای عضو سازمان ملل، و گروه کارشناسان هر دو سال یک بار در مراکز سازمان ملل متحد (ژنو و نیویورک) — تشکیل جلسه دهند، از آن تاریخ کنفرانسهای همسانسازی نامهای جغرافیایی بدین صورت تشکیل گردیده است:

- اولین کنفرانس در ژنو _____ سال ۱۹۶۷
دوین کنفرانس در لندن _____ سال ۱۹۷۲
سومین کنفرانس در آتن _____ سال ۱۹۷۲
چهارمین کنفرانس در ژنو _____ سال ۱۹۸۲
پنجمین کنفرانس در مونترال _____ سال ۱۹۸۷
ششمین کنفرانس در نیویورک _____ سال ۱۹۹۲

در طی این سالها گروه کارشناسان سازمان ملل برای همسانسازی نامهای جغرافیایی جمعاً ۱۶ اجلاس ترتیب داده که در تمام این کنفرانسها و اجلاسها، کارشناسان هیئت نمایندگی ایران با سرپرستی ریاست سازمان جغرافیایی مشارکت داشته است.

در این مدت سازمان جغرافیایی چهار اجلاس ناحیه ای با شرکت اعضای اصلی ناحیه (پاکستان و افغانستان) تشکیل داده که در آنها مسائل مربوط به اقدامات بین المللی همسانسازی نامهای جغرافیایی مورد مذاکره و بحث و تصویب قرار گرفته است.

آخرین اجلاس در آذرماه ۱۳۶۹ (دسامبر ۱۹۹۰) در تهران تشکیل شده است. در این اجلاس علاوه بر نمایندگان جمهوری اسلامی ایران، پاکستان و افغانستان، هیئت نمایندگی جمهوری تاجیکستان هم به دعوت سازمان جغرافیایی به عنوان ناظر شرکت نمودند. در آن اجلاس که خبر برپایی و قطعنامه آن در نشریات ۲ و ۳ سپهر آمده است تصویب شده است که ترتیبی داده شود تا نمایندگان تاجیکستان به عنوان عضو اصلی شرکت داشته باشند، اکنون که زبان و خط فارسی در این جمهوری تازه استقلال یافته به رسمیت شناخته شده است امکان عضویت اصلی آن فراهم می باشد.

متعاقب اجلاس تهران، هیئت نمایندگی جمهوری اسلامی ایران ضمن شرکت در شانزدهمین اجلاس گروه کارشناسان سازمان ملل متحد که از تاریخ ۲۰ تا ۲۸ آبانماه ۱۳۷۰ در ژنو تشکیل گردید، گزارش فعالیتهای مختلف سازمان را در رابطه با نامهای جغرافیایی مطرح نموده و انعکاس نظرات در مطالعات فنی و تنظیم برنامه ششمین کنفرانس سازمان ملل متحد برای همسانسازی نامهای جغرافیایی و شانزدهمین اجلاس گروه کارشناسان که از تاریخ دوم تا سیزدهم شهریور ماه ۱۳۷۱ در نیویورک برپا گردید، حضوری فعال داشتند.

نظراً به اهمیت و دستاورد های ششمین کنفرانس توجه علاقمندان را به گزارش کنفرانس جلب می نمایم و به لحاظ نقش و اهمیت نامهای جغرافیایی مطالعه مقاله ارزشمند استاد محترم جناب دکتر محمدحسن گنجی تحت عنوان اهمیت نام در جغرافیا را توصیه می کنم.

بهی مدیری

-
- 1) United Nations Group of Experts Standardization of Geographical Names
(UNGESGN)
2) Exonyms